Sbírka soudních rozhodnutí

USNESENÍ SOUDNÍHO DVORA (devátého senátu)

2. října 2024*

„Řízení o předběžné otázce – Článek 53 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora – Článek 267 SFEU – Pojem ‚soud‘ – College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva, Nizozemsko) – Obligatorní jurisdikce – Nezávazné rozhodnutí – Zjevná nepřípustnost“

Ve věci C-1/24,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva, Nizozemsko) ze dne 8. května 2023, došlým Soudnímu dvoru dne 2. ledna 2024, v řízení

X

proti

Achmea Schadeverzekeringen NV,

SOUDNÍ DVŮR (devátý senát),

ve složení: O. Spineanu-Matei, předsedkyně senátu, J.-C. Bonichot (zpravodaj) a S. Rodin, soudci,

generální advokát: P. Pikamäe,

za soudní kancelář: A. Calot Escobar, vedoucí,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout usnesením s odůvodněním podle čl. 53 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora,

vydává toto

Usnesení

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 21 Listiny základních práv Evropské unie a směrnice Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování (Úř. věst. 2004, L 373, s. 37).

* Jednací jazyk: nizozemština.

2 Tato žádost byla předložena v rámci řízení probíhajícího před College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva, Nizozemsko) ve věci sporu mezi X, majitelkou podniku jednotlivce, a společností Achmea Schadeverzekeringen NV, pojišťovnou (dále jen „Achmea“), který se týká zásady rovného zacházení s muži a ženami v přístupu zaměstnavatelů k pojištění proti důsledkům nepřítomnosti jejich zaměstnanců.

Právní rámec

Unijní právo

3 Článek 3 směrnice 2004/113 nadepsaný „Oblast působnosti“ stanoví:

„1. V rámci pravomocí svěřených [Evropskému] [s]polečenství se tato směrnice vztahuje na všechny osoby poskytující veřejně dostupné zboží a služby, bez ohledu na to, zda dotyčná osoba působí ve veřejném nebo soukromém sektoru, včetně veřejnoprávních subjektů, a které jsou nabízeny mimo oblast soukromého a rodinného života a úkonů prováděných v této souvislosti.

[…]

4. Tato směrnice se nevztahuje na záležitosti týkající se zaměstnání a povolání. Tato směrnice se nevztahuje na záležitosti samostatné výdělečné činnosti, pokud se na ně již vztahují jiné právní akty Společenství.“

4 Článek 5 odst. 1 této směrnice, nadepsaný „Pojistně-matematické faktory“, stanoví:

„Členské státy zajistí, aby ve všech nových smlouvách uzavřených nejpozději po 21. prosinci 2007 nevedlo použití pohlaví jako faktoru při výpočtu výše pojistného a pojistného plnění pro účely pojištění a souvisejících finančních služeb u jednotlivých pojištěnců k rozdílům ve výši pojistného a v pojistném plnění.“

Nizozemské právo

5 Článek 7 odst. 1 Algemene wet gelijke behandeling (obecný zákon o rovném zacházení) ze dne 2. března 1994 (Stb. 1994, č. 230) (dále jen „zákon o rovném zacházení“) stanoví:

„Je zakázána diskriminace při dodávání zboží nebo poskytování služeb nebo při poskytování přístupu ke zboží nebo službám, při uzavírání, plnění nebo ukončování příslušných smluv a při poskytování pokynů týkajících se profesní dráhy a poradenství nebo poskytování informací o vzdělávání nebo profesní orientaci, pokud jsou tyto činnosti prováděny:

a. při výkonu povolání nebo obchodní činnosti;

b. orgány veřejné moci;

c. institucemi působícími v oblasti bydlení, sociální ochrany, zdravotnictví, kultury nebo vzdělávání nebo

d. fyzickými osobami, které nejednají v rámci výkonu povolání nebo obchodní činnosti, pokud k tomuto poskytování dochází ve veřejné sféře.“

6 Článek 10 odst. 1 Wet College voor de rechten van de mens (zákon o Institutu pro lidská práva) ze dne 24. listopadu 2011 (Stb. 2011, č. 573) zní takto:

„[College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva)] může na základě písemného návrhu provést šetření za účelem zjištění, zda došlo nebo dochází k diskriminaci ve smyslu obecného zákona o rovném zacházení, [Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen (zákon o rovném zacházení s muži a ženami)] nebo článku 646 knihy 7 [Burgerlijk Wetboek (občanský zákoník)] a může v této věci oznámit své rozhodnutí. [College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva)] může dále z vlastního podnětu vyšetřit, zda k takové diskriminaci dochází systematicky, a může v této věci oznámit své rozhodnutí.“

7 Článek 11 odst. 1 zákona o Institutu pro lidská práva stanoví:

„[College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva)] zahájí šetření a písemně oznámí své rozhodnutí, které musí být odůvodněno, navrhovateli, původci diskriminace a případně oběti diskriminace.“

8 Článek 13 odst. 1 tohoto zákona stanoví:

„[College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva)] může podat návrh k soudu, aby jednání, které je v rozporu s obecným zákonem o rovném zacházení, zákonem o rovném zacházení s muži a ženami nebo s článkem 646 knihy 7 občanského zákoníku, bylo prohlášeno za protiprávní nebo zakázáno nebo aby bylo nařízeno odstranění jeho následků.“

9 Článek 28 Besluit werkwijze onderzoek gelijke behandeling (vyhláška o podmínkách šetření rovného zacházení) stanoví:

„Rozhodnutí [College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva)], případně obsahující doporučení, je veřejné. Pokud to podle [College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva)] odůvodňuje ochrana podstatných zájmů účastníků řízení, dotčených osob nebo třetích osob, může postačovat poskytnutí anonymizované kopie rozhodnutí.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

10 Paní X zaměstnává ve svém podniku výlučně ženy.

11 Společnost Achmea nabízí podnikatelům neživotní pojištění, včetně pojištění proti důsledkům nepřítomnosti jejich zaměstnanců.

12 Podle nizozemského práva je zaměstnavatel v případě nepřítomnosti zaměstnance z důvodu nemoci povinen nadále vyplácet část mzdy po dobu, která v zásadě trvá až 102 týdnů. Zaměstnavatel může pojistit toto riziko u pojistitele tím, že uzavře pojištění proti důsledkům takové nepřítomnosti. Na základě tohoto pojištění se zaměstnavateli vyplatí náhrada pokrývající část mzdy nemocného zaměstnance během prvních dvou let nemoci.

13 Internetová stránka společnosti Achmea obsahuje nástroj, který umožňuje výpočet výše pojistného v pojistné smlouvě. Paní X použila tento nástroj s tím, že zaměstnává výlučně ženy, a podle výpočtu provedeného pomocí tohoto nástroje činilo toto pojistné přibližně 920,64 eura měsíčně. Po provedení nového výpočtu, vycházejícího z předpokladu, že by zaměstnávala pouze muže, činilo uvedené pojistné 691,88 eura měsíčně.

14 V odpovědi na žádost X vysvětlila společnost Achmea, že výše pojistného se vypočítá na základě údajů týkajících se rizika a historických údajů, které zahrnují různé faktory, mimo jiné pohlaví.

15 Pojistné podmínky společnosti Achmea uvádí, že výše pojistného závisí na činnosti podniku, údajích týkajících se nepřítomnosti zaměstnanců v daném odvětví činnosti, a to na základě počtu zaměstnanců, míře krytí, údajích o zaměstnancích, jako je garantovaná roční mzda, rok narození a pohlaví, dnech nepřítomnosti a náhradách vyplacených za poslední tři roky.

16 Paní X podala návrh ke College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva), který je předkládajícím orgánem, na rozhodnutí o otázce, zda se za výše popsaných okolností jedná o diskriminaci na základě pohlaví, která je zakázána. V tomto ohledu má za to, že se Achmea dopouští takové diskriminace tím, že do výpočtu výše pojistného proti důsledkům nepřítomnosti zaměstnanců zahrnuje faktor pohlaví. Z toho vyplývá, že pojistné vyžadované za čistě ženský personál je vyšší než pojistné požadované za čistě mužský personál.

17 Naproti tomu Achmea před předkládajícím orgánem uplatňuje, že požaduje vyšší pojistné za pojištění žen, jelikož jejich průměrná míra nepřítomnosti z důvodu nemoci je statisticky vyšší. Podle společnosti Achmea ze směrnice 2004/113 pouze vyplývá, že použití pohlaví jako faktoru v rámci pojištění nemůže vést k rozdílům ve výši pojistného a v pojistném plnění pro jednotlivce. Směrnice se tedy vztahuje pouze na pojištění a důchody, které jsou soukromé, dobrovolné a oddělené od zaměstnaneckého vztahu. Tak tomu však není v případě pojištění ve věci, která byla předložena předkládajícímu orgánu. Je tak možné použít pohlaví jako faktor pro stanovení pojistného.

18 Předkládající orgán si zaprvé klade otázku, zda se X může dovolávat směrnice 2004/113. Má za to, že se X nemůže dovolávat ochrany přiznané článkem 7 zákona o rovném zacházení, neboť to není ona, kdo je diskriminován, ale její zaměstnankyně. Tento článek je třeba považovat za provedení článku 3 uvedené směrnice do nizozemského práva, což vyžaduje určit rozsah působnosti uvedené směrnice.

19 Zadruhé se tento orgán domnívá, že z čl. 5 odst. 1 směrnice 2004/113 lze implicitně vyvodit, že rozdíly ve výši pojistného a pojistného plnění u osob, které nejsou jednotlivci, z důvodu použití pohlaví jako pojistně-matematického faktoru jsou přípustné. Domnívá se, že v případě, že by směrnice 2004/113 byla v projednávaném případě použitelná, bylo by třeba určit, zda zohlednění pojistně-matematických rozdílů souvisejících s pohlavím při výpočtu výše pojistného v rámci pojištění proti důsledkům nepřítomnosti zaměstnanců znamená nepřímou diskriminaci na základě pohlaví, jelikož zaměstnavatel by mohl být případně méně ochoten zaměstnat ženy. Uvedený orgán si klade otázku, z jakého důvodu mohou být zohledněny pojistně-matematické rozdíly mezi muži a ženami v pojistném, které podnikatelé nebo zaměstnavatelé platí za pojištění proti důsledkům nepřítomnosti zaměstnanců, zatímco v pojistném, které pojištěnci platí jako jednotlivci za soukromé pojištění, takové rozdíly nemohou být zohledněny.

20 Za těchto podmínek se College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být směrnice [2004/113] vykládána v tom smyslu, že se použije i na situaci navrhovatelky, která není sama diskriminována z důvodu svého pohlaví, ale je znevýhodněna tím, že zaměstnává výlučně ženy, a která v důsledku toho platí vyšší pojistné, než které by platila, kdyby zaměstnávala (rovněž) muže?

2) Musí být směrnice 2004/113, rovněž s ohledem na článek 21 Listiny základních práv Evropské unie – a za předpokladu, že se tato směrnice použije na situaci navrhovatelky jakožto zaměstnavatele – vykládána v tom smyslu, že použití pohlaví jako faktoru pro účely pojišťovacích a souvisejících finančních služeb by nemělo vést ani k rozdílům ve výši pojistného a v pojistném plnění pro zaměstnavatele (kteří nejsou jednotlivci)?“

K přípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

21 V souladu s čl. 53 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora platí, že je-li žádost o rozhodnutí o předběžné otázce zjevně nepřípustná, může Soudní dvůr po vyslechnutí generálního advokáta kdykoli rozhodnout usnesením s odůvodněním, aniž by pokračoval v řízení.

22 Toto ustanovení je třeba použít v projednávané věci.

23 Podle ustálené judikatury je postup zavedený článkem 267 SFEU nástrojem spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy, díky němuž Soudní dvůr poskytuje vnitrostátním soudům výklad unijního práva, jenž je pro ně nezbytný k vyřešení sporů, které mají tyto soudy rozhodnout (rozsudek ze dne 7. května 2024, NADA a další, C-115/22, EU:C:2024:384, bod 33, jakož i citovaná judikatura).

24 Pro posouzení toho, zda je předkládající orgán svou povahou „soudem“ ve smyslu článku 267 SFEU, což je otázka, která je upravena výlučně unijním právem, přihlíží Soudní dvůr k souboru faktorů, jako je to, zda je daný orgán zřízen zákonem, zda se jedná o stálý orgán, zda má obligatorní jurisdikci, zda má řízení před ním kontradiktorní povahu, zda aplikuje právní předpisy a zda je nezávislý (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 30. června 1966, Vaassen-Göbbels, 61/65, EU:C:1966:39, s. 395; ze dne 3. května 2022, CityRail, C-453/20, EU:C:2022:341, bod 41, a ze dne 7. května 2024, NADA a další, C-115/22, EU:C:2024:384, bod 35).

25 Z ustálené judikatury Soudního dvora rovněž vyplývá, že vnitrostátní soudy jsou oprávněny obrátit se na Soudní dvůr pouze tehdy, když před nimi probíhá spor a když rozhodují v rámci řízení, které má být ukončeno rozhodnutím soudní povahy (rozsudek ze dne 3. května 2022, CityRail, C-453/20, EU:C:2022:341, bod 42 a citovaná judikatura).

26 V projednávané věci vyplývají skutečnosti pro posouzení existence „soudu“ z odpovědi předkládajícího orgánu, kterou Soudní dvůr obdržel dne 5. dubna 2024, na jím zaslanou žádost o informace.

27 I když je pravda, že zákonný základ College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva) a jeho pravomoci, aplikace právních předpisů tímto institutem, jakož i kontradiktorní povaha jeho řízení jsou podle všeho potvrzeny ustanoveními zákona o Institutu pro lidská práva a vysvětleními poskytnutými tímto Institutem, není tomu tak v případě požadavku, aby předkládající orgán měl obligatorní jurisdikci.

28 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle judikatury Soudního dvora je jurisdikce předkládajícího orgánu, jehož pravomoc nezávisí na dohodě účastníků řízení, obligatorní, pokud je jeho rozhodnutí pro ně závazné (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 17. září 1997, Dorsch Consult, C-54/96, EU:C:1997:413, body 27 a 29, a ze dne 6. října 2015, Consorci Sanitari del Maresme, C-203/14, EU:C:2015:664, body 22 až 25).

29 V této věci tomu tak zjevně není.

30 Zaprvé je třeba uvést, že tento institut ve své odpovědi na žádost Soudního dvora o informace upřesňuje, že jeho rozhodnutí nemají sílu soudního rozhodnutí ve smyslu nizozemských právních předpisů.

31 Zadruhé podle čl. 10 odst. 1 prvního pododstavce zákona o Institutu pro lidská práva je tento institut oprávněn na základě písemného návrhu provést šetření za účelem zjištění, zda došlo nebo dochází k diskriminaci zejména ve smyslu zákona o rovném zacházení nebo nizozemského občanského zákoníku. Podle čl. 11 odst. 1 zákona o Institutu pro lidská práva oznámí uvedený institut navrhovateli, původci diskriminace a případně oběti své odůvodněné rozhodnutí. Kromě toho podle článku 28 vyhlášky o podmínkách šetření rovného zacházení je rozhodnutí tohoto institutu veřejné.

32 Tato ustanovení však neupřesňují konkrétní právní účinky „rozhodnutí“, která následují po šetření College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva).

33 Podle odpovědi tohoto institutu mohou mít jeho rozhodnutí právní účinky. Podle judikatury Hoge Raad (Nejvyšší soud, Nizozemsko), citované v této odpovědi, se soud nemůže odchýlit od rozhodnutí Commissie gelijke behandeling (Komise pro rovné zacházení), která byla předchůdcem College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva), aniž svůj postoj v tomto ohledu řádně odůvodní. Navíc podle průzkumu „následků“ rozhodnutí tohoto institutu vedou tato rozhodnutí v přibližně 74 % případů k tomu, že žalovaný přijme opatření v souladu s těmito rozhodnutími. Vzhledem k tomu, že uvedená rozhodnutí jsou nejčastěji zveřejňována na internetových stránkách uvedeného institutu s uvedením jména účastníka řízení, proti němuž stížnost směřuje, mají nadto odrazující účinek.

34 Jediným právním důsledkem rozhodnutí College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva) je tedy vznik povinnosti soudu, který rozhodne ve věci samé, uvést specifické odůvodnění, pokud se tento soud od takového rozhodnutí odchýlí.

35 Ačkoli není zjevně zpochybňováno, že rozhodnutí College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva) jsou dodržována a obecně přijímána, nic to nemění na tom, že tato rozhodnutí nejsou pro účastníky řízení závazná a nejsou závazná ani pro soudy, kterým bude případně předložen spor v návaznosti na takové rozhodnutí. Samotná povinnost soudu, jemuž je věc případně předložena, spočívající ve vysvětlení, z jakých důvodů se odchyluje od postoje tohoto

institutu, kterou je třeba považovat za zesílenou povinnost uvést odůvodnění, neznamená, že je toto rozhodnutí závazné. Rozhodnutí uvedeného institutu tedy nejsou závazná ve smyslu judikatury Soudního dvora.

36 Zatřetí podle článku 13 zákona o Institutu pro lidská práva může tento institut podat žalobu, aby bylo jednání, které je v rozporu s nizozemskými právními předpisy o rovném zacházení, prohlášeno za protiprávní, aby bylo toto jednání zakázáno nebo aby bylo nařízeno odstranit jeho následky. Kromě toho College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva) v odpovědi na žádost o informace potvrdil, že může podat žalobu po ukončení řízení, které vede v projednávané věci.

37 Tato okolnost, která zdaleka neprokazuje soudní povahu College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva) ve smyslu judikatury Soudního dvora, naznačuje, že jeho stanoviska nejsou závazná. Pokud by rozhodnutí tohoto institutu bylo závazné, nebylo by totiž nutné po ukončení jeho šetření zahájit soudní řízení. Zdá se tedy, že předkládající orgán vychází spíše ze své pravomoci zajistit, aby jeho rozhodnutí byla dodržena, a pokud tomu tak není, uvedený institut nebo zúčastněné strany mohou podat návrh na zahájení řízení k nizozemským občanskoprávním soudům.

38 Začtvrté podle odpovědi poskytnuté předkládajícím orgánem může dotčená osoba podat návrh rovněž k příslušným občanskoprávním soudům, aniž je předchozí předložení věci College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva) povinné. Tento institut v tomto ohledu upřesňuje, že jeho pravomoc je „fakultativní“, a nikoli „výlučná“.

39 Ačkoli předkládající orgán může být považován za „soud“ ve smyslu článku 267 SFEU, navzdory jeho fakultativní příslušnosti v tom smyslu, že se žalobce může rozhodnout předložit věc přímo jinému soudu (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 6. října 2015, Consorci Sanitari del Maresme, C-203/14, EU:C:2015:664, body 23 až 25, a ze dne 20. září 2018, Montte, C-546/16, EU:C:2018:752, body 23 a 24), nic to nemění na tom, že z bodů 30 až 37 tohoto usnesení vyplývá, že rozhodnutí College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva) nejsou pro účastníky řízení před ním závazná.

40 Předkládající orgán v projednávané věci tedy zjevně nesplňuje požadavek, podle kterého musí mít obligatorní jurisdikci. Z toho vyplývá, že College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva) není „soudem“ ve smyslu článku 267 SFEU a že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je zjevně nepřípustná.

K nákladům řízení

41 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím orgánem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený orgán.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (devátý senát) rozhodl takto:

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná rozhodnutím College voor de Rechten van de Mens (Institut pro lidská práva, Nizozemsko) ze dne 8. května 2023, došlým Soudnímu dvoru dne 2. ledna 2024, je zjevně nepřípustná.

Podpisy.